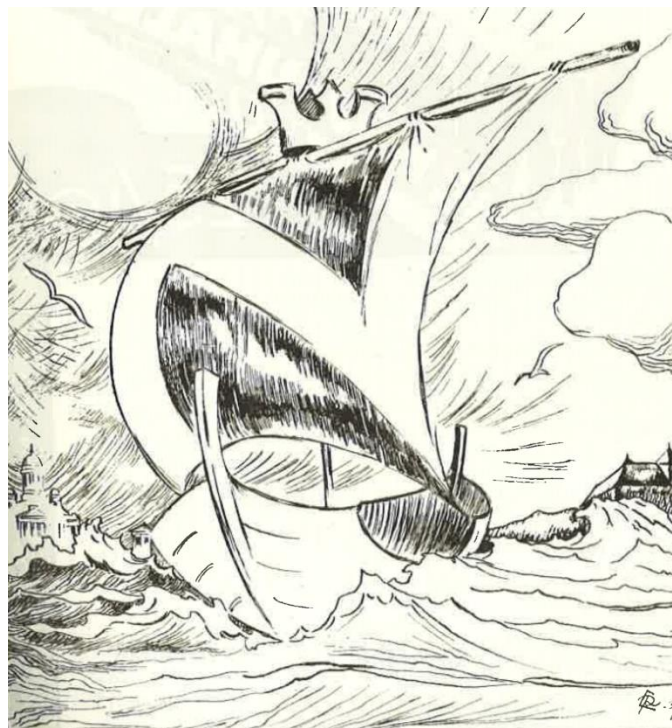

PYSYVÄ SUOMALAIKUUS, KUKOISTAVA ELITISMI

Helsingin Suomalaisen Normaalityseon henki
vuosina 1935–1937

Juho Malka

506351

Kandidaatintutkielma

Suomen historia

Turun yliopisto

Maaliskuu 2016

Sisällysluettelo

1. Johdanto	2
2. Norssin hengen kuvauksia	6
2.1 Juhlalliset kirjoitukset ja puheet	6
2.2 <i>Veikko</i> -lehti	8
3. Norssin hengen tunnusmerkkejä.....	10
3.1 Lakit ja kävelykepit	10
3.2 Norssin takit ja vertaukset Etoniin.....	12
4. Normaalilyseon riemujuhla	15
4.1 Sosiaalista pääomaa rakentava suomalainen ohjelma.....	15
4.2 Onnittelut	18
5. Pysyvä suomalaisuus, kukoistava elitismi.....	20
Lähdeluettelo.....	21

Kannen kuva: Erkki Rydman. 1937. Kansipiirros *Veikko*-lehdessä 2/1937–38. Kuva tutkielman tekijän hallussa.

1. Johdanto

Painakaa mieleenne, pojat, nämä sanat ja säilyttäkää perintönä menneiltä polvilta Norssin velvollisuudentunnon ankara, mutta kaunis henki. Silloin teistä tulee miehiä, jotka ajan tullen ovat kykeneviä maan aineellisen ja henkisen elämän johtavissa asemissakin uskollisesti vaalimaan isänmaan onnea ja menestystä.¹

Professori Kaarlo Kaira kehotti juhlapuheessaan syksyllä 1937 Helsingin Suomalaisen Normaalilyseon eli Normaalilyseon oppilaita säilyttämään koulun hengen. Kairan käsittelemä norssin henki -käsite² esiintyi normaalilyseolaisten eli norssien³ puheessa toistuvasti 1930-luvun jälkipuoliskolla. Norssit määrittivät norssin henkeä lukuisin eri tavoin. Yhteistä näille määritelmille oli se, että norssin hengellä tarkoitettiin koulun ja siellä vaikuttavan yhteisön ilmapiiriä, johon vaikutti muun muassa koulun menneisyys.

Normaalilyseon syntyhistoria oli vaiheikas. Sen juuret olivat ruotsinkieliseen normaalikouluun vuonna 1867 perustetussa suomenkielisessä osastossa, joka lakkautettiin osana kielitaistelua vuonna 1873. Suomenkielisen osaston työtä jatkamaan perustettiin vuonna 1875 Helsinkiin yksityinen Suomalainen Alkeisopisto. Lakkautetun suomenkielisen osaston tilalle valtio päätti perustaa Hämeenlinnaan suomenkielisen Normaalilyseon, joka aloitti toimintansa vuonna 1877. Lopulta vuoden 1885 valtiopäivillä hyväksyttiin suomenmielisten äänin ehdotus Hämeenlinnan Normaalilyseon siirtämisestä Helsinkiin. Käytännössä ehdotus tarkoitti sitä, että Helsingin Alkeisopisto ostettiin valtion kouluksi ja sen tilalle perustettiin maan ainoa suomenkielinen normaalilyseo, joka aloitti toimintansa syyskuussa 1887.⁴

Normaalilyseo oli 1930-luvun loppupuolella valtion poikaoppikoulu ja toinen suomenkielisistä opetusharjoittelukouluista.⁵ Se oli kooltaan kolmen tavallisen lyseon kokoinen ja oppilaita oli yli 650. Normaalilyseossa oli sekä klassillisen että linjajakoisen lyseon luokkia.⁶ Klassillisen lyseon luokat olivat kahdeksanvuotisia ja niissä luettiin latinaa toiselta luokalta alkaen. Linjajakoisilla luokilla käytiin ensiksi viisivuotinen keskikoulu, jonka jälkeen siirryttiin linjajakoisen lyseon klassilliselle tai reaalilinjalle.

¹ Norssin henki, *Veikko* 3/1937–38, 59.

² Norssin henkeä määriteltiin myös vuosina 2006–2012, jolloin opiskelin Helsingin normaalilyseossa. En kuitenkaan koe olevani estynyt kirjoittamaan Helsingin Suomalaisesta Normaalilyseosta, koska se eroaa Helsingin normaalilyseosta merkittävästi. Helsingin normaalilyseossa toimii yläaste ja lukio. Helsingin Suomalainen Normaalilyseo oli poikaoppikoulu.

³ Tutkielmassa sanalla norssi tarkoitetaan Normaalilyseon oppilasta tai entistä oppilasta. Norssilla voidaan tarkoittaa myös itse koulua, mutta tässä tutkielmassa koulusta käytetään nimitystä Normaalilyseo tai Helsingin Suomalainen Normaalilyseo.

⁴ Kiuasmaa 1982, 69–70.

⁵ Kiuasmaa 1982, 238.

⁶ Helsingin Suomalainen Normaalilyseo 1935–1936, 3, Vuosikertomukset (1925–1950) Db:3, Vuosikertomukset, Hna, KA.

Klassillisella linjalla oli mahdollista lukea latinaa, kun taas reaalinlinjalla opiskeltiin enemmän matemaatiikka, fysiikkaa ja kemiaa. Molemmat linjat olivat kolmivuotisia.⁷

Normaalilyseossa toimi 1930-luvulla toverikunta eli konventti⁸, kuten toimi myös monissa muissa oppikouluissa. Kaikki Normaalilyseon kolmen ylimmän luokka-asteen oppilaat olivat oikeutettuja liittymään konventtiin suorittuaan 5 markan jäsenmaksun. Uudet jäsenet liittyivät konventtiin syksyisin niin sanotussa nahkakonventissa. Jokaisella konventin jäsenellä oli oikeus osallistua kokouksiin, joita järjestettiin joka toinen viikko. Konventissa oli toistakymmentä vakituista virkaa oppilaille puheenjohtajasta historioitsijaan ja sen toimintaa ohjasi kuraattori, joka oli jäsenoppilaiden valitsema opettaja. Konventin entisiä jäseniä ja Normaalilyseon entisiä oppilaita kutsuttiin ulkojäseniksi.⁹

Tässä tutkielmassa pyrin käsitteen norssin henki avulla monipuolistamaan historiantutkija Kyösti Kiuasmaan käsitystä oppikouluista eheänä kouluyhteisönä läpi historiansa.¹⁰ Tutkielma käsittelee norssin henkeä 1930-luvun jälkipuoliskolla, koska on esitetty väitteitä, että tuolloin norssin henki olisi ollut poikkeuksellisen elitistinen. Norssin hengen elitistisyys asettaisi Kiuasmaan tulkinnan eheästä oppikouluyhteisöstä kyseenalaiseksi. Lisäksi 1930-luvun jälkipuoliskon norssin henkeä tutkimalla saadaan lisää tietoa siitä, miten oppikouluissa suhtauduttiin suomen- ja ruotsinkielisten väliseen kieliriitaan Helsingin yliopiston opetuskielestä vuosina 1935–1937.¹¹ Norssin hengen avulla voidaan ilmentää myös suomenkielisten oppikoulujen suhdetta suomalaisuuteen. Tutkielmani keskeinen kysymys on, millainen oli norssin hengen suhde elitismiin ja suomalaisuuteen vuosina 1935–1937.

Kun tutkitaan norssin henkeä 1930-luvulla, tulee tutkia sen suhdetta suomalaisuuteen, koska Kiuasmaa pitää suomalaisuutta ajan henkenä suomenkielisissä oppikouluissa. Hän toteaa 1930-luvun vuosien olleen oppikouluissa isänmaallisen toiminnan rajuja vuosia. Kiuasmaa kuvaa tutkimuksessaan, että Mäntsälän kapinan¹² jälkeen toiseen maailmansotaan asti oppikouluissa käytiin vilkasta isänmaallis-poliittista keskustelua. Ajanjakson loppupuolella poliittista kuohuntaa aiheuttivat ennen kaikkea kielikiistat, mutta myös totalitaariset ääriliikkeet. Ajan poliittinen kuohunta näkyi Kiuasmaan mukaan kouluhallituksen pyrkimyksessä hillitä poliittista keskustelua kouluihin kohdistuvilla kielloilla ja

⁷ Kiuasmaa 1982, 633–634.

⁸ Konventti sana tulee latinan kielen *conventus*-sanasta, joka tarkoittaa kokoontumista. Streng 1933, 166. Kiuasmaa suomentaa *conventus*-sanana yhdistykseksi tai seuraksi. Kiuasmaa 1982, 133.

⁹ Helsingin Suomalaisen Normaalilyseon Konventin Säännöt 1934, 1,2,3 & 6 luku, Konventin asiakirjoja Hc:3, Konventin asiakirjat, Hna, KA; Nahkakonventti, *Suomalaisen Normaalilyseon Konventin puheenjohtajien Perinnekirja, aloitettu vuonna 1937*, 12–13.

¹⁰ Kiuasmaa 1982, 508.

¹¹ Ks. esim. Meinander 2012, 130–132.

¹² Lapuanliikkeen epäonnistunut kapinayritys helmi- ja maaliskuun vaihteessa vuonna 1932. Ks. esim. Meinander 2012, 84–86.

määräyksillä sekä valtioneuvoston keväällä 1936 antamalla asetuksella, joka kielsi oppikoulun oppilaiden valtiollisen toiminnan kouluissa.¹³ Tutkielmassa suomalaisuudella tarkoitetaan itsenäisen isänmaan, suomen kielen ja suomalaisen kulttuurin korostamista omassa toiminnassa.

Historioitsija Matti Klinge ja kasvatustieteilijä Pauli Arola ovat tulkinneet, että norssin henki oli 1930-luvun loppupuolella elitistinen, mutta tulkinnat on perusteltu lyhyesti, eikä elitismi-käsitettä ole määritelty.¹⁴ Historiantutkija Jaana Gluschkoff toteaa väitöskirjassaan *Murtuva säätyvalta, kestävä eliitti*, että eliitti on käsitteenä moniulotteisempi kuin pelkistetty vastakkainasettelu kansaan ja eliittiin. Kaikissa yhteiskuntakerroksissa on vaikutusvaltaisia ryhmiä [eliittejä], jotka käyttävät valtaa. Gluschkoff toteaa, että vallankäytön rajoja määrittelee ryhmän yhtenäisyyden lisäksi taito verkostoitua.¹⁵ Historiantutkijat Jarkko Keskinen ja Kari Teräs toteavat artikkelissa *Sosiaalinen pääoma ja luottamus – miten tehdä näkymätön voimavara näkyväksi*, että osa yhteisöistä tai ihmisistä menestyy paremmin, koska ne ovat paremmin verkottuneita tai paremmassa asemassa. Keskinen ja Teräksen mukaan paremman aseman tai verkoston saavuttamiseen tarvitaan sosiaalista pääomaa. He toteavat, että sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan resursseja, joita ihmiset tai yhteisöt voivat saada käyttöönsä vuorovaikutuksessa toistensa kanssa.¹⁶ Organisaatiotutkija Ville Siivonen on määritellyt sosiaalisen pääoman rakentamista siten, että sitä edistäviä suhteita voivat olla ystävyys-, yhteistyö- ja tiedonvaihtosuhteet. Lisäksi sosiaalista pääomaa edistää keskinäinen luottamus.¹⁷

Tässä tutkielmassa eliittihenkisyydellä tarkoitetaan kahta asiaa. Eliittihenkisyys on erottautumista muista erilliseksi ryhmäksi, johon kuuluu oman erityisyyden korostaminen. Lisäksi eliittihenkisyys on pyrkimystä kerryttää sosiaalista pääomaa lujittamalla norssien välisiä ystävyysuhteita. Tutkielmassa keskitytään sosiaalisen pääoman karttumiseen, koska sen avulla voidaan osoittaa, että myös kouluissa on kartutettu oppilaiden sosiaalista pääomaa ja että joissain kouluissa sosiaalista pääomaa kerrytetään enemmän kuin toisissa.¹⁸

Ajallinen rajaus vuosiin 1935–1937 perustuu kolmeen tapahtumaan, joita käsittelemällä voidaan havainnoida norssin hengen suhdetta suomalaisuuteen ja elitismiin. Normaalilyseon *Veikko*-lehti alkoi ilmestyä painettuna vuonna 1935 ja vasta se tarjosi uudenlaisen mahdollisuuden määritellä norssin

¹³ Kiuasmaa 1982, 304–311.

¹⁴ Klinge 2012, 126; Arola 2004, 266.

¹⁵ Gluschkoff 2008, 12.

¹⁶ Keskinen & Teräs 2008, 10.

¹⁷ Siivonen 2005, 222–223.

¹⁸ Keskinen ja Teräs pitävät riittämättömänä, että sosiaalista pääomaa käsiteltäessä rajoituttaisiin vain sen karttumisprosesseihin. Heidän näkemyksensä taustalla lienee se, että heidän toimittamassa teoksessa *Luottamus, sosiaalinen pääoma, historia* keskitytään pidemmän ajan yhteiskunnallisen muutoksen analysointiin. Keskinen & Teräs 2008, 9.

henkeä juhlatilaisuuksien ulkopuolella. Toinen merkittävä tapahtuma oli Normaalilyseon puolivuosisaitaisen toiminnan kunniaksi järjestetty vuoden 1937 riemujuhla, jonka juhlallisuuksissa määriteltiin norssin henkeä. Riemujuhlaa vietettiin samalla 1880-luvun kielitaistelun voiton kunniaksi, joten sen avulla voidaan käsitellä norssin hengen suhdetta suomalaisuuteen ja elitismiin. Näiden kahden tapahtuman väliin sijoittuu Normaalilyseossa vuonna 1936 alkanut koulutakkihanke, jolla pyrittiin luomaan yksi uusi yhteinen ulkoinen tunnusmerkki norssille. Käsittelemällä norssien yhteisiä tunnusmerkkejä pohdin *norssin hengen* suhdetta elitismiin.

Aikalaisaineistoni on hajanainen, jonka vuoksi käsittelen norssin henkeä sekä tapahtumien että aikalaisten antamien kuvausten kautta. Keskeisimpiä alkuperäislähteitäni norssin hengen kuvauksista ovat *Veikko*-lehteen kirjoitetut jutut vuosilta 1935–1937 sekä riemujuhlaa varten tehty *Helsingin Suomalainen Normaalilyseo 1887–1937 – juhla-julkaisu*. Tutkiessani tapahtumia hyödynsin pääosin norssien itsensä tuottamia aineistoja aina *Veikko*-lehdistä vuoden 1937 riemujuhlan asiakirjoihin ja konventin asiakirjoihin. Lisäksi olen käyttänyt riemujuhlan onnittelusähkeitä, sanomalehti uutisia ja aikakauslehtiartikkeleita, joiden avulla olen voinut tarkastella muiden¹⁹ kuin norssien käsitystä norssin hengestä. Lehtien avulla olen voinut myös arvioida norssien tekemien tapahtumakuvausten luetettavuutta.

Tutkimuskirjallisuudesta Pauli Arolan essee *Oppilasitsehallinnon pitkä marssi – koulukokeilu Helsingin normaalilyseossa 1910–1939* käsittelee Normaalilyseota ja sivuaa siellä vallinnutta henkeä 1930-luvun lopulla. Lisäksi Normaalilyseon historiaa on käsitellyt Matti Klinge muistelmateoksessaan *Kadonnutta aikaa löytämässä*. Luotan siihen, että Klingen esittämät yksityiskohtaiset luvut ovat oikein. Sen sijaan Klingen tekemiin tulkintoihin suhtaudun varauksellisesti, koska ne eivät pohjaudu tutkimusprosessiin vaan hänen mielikuviinsa. Tutkimuskirjallisuudessani merkittävin 1930-luvun oppikoulun historiaa taustoittava teos on Kyösti Kiuasmaan tutkimus *Oppikoulu 1880–1980*. Kiuasmaan tutkimus on iäkäs, mutta se käsittelee 1930-luvun oppikoulua kokonaisvaltaisemmin kuin Mervi Kaarnisen artikkeli *Oppikoulu yhteiskunnan rakentajana*, joka on ilmestynyt Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kustantamassa *Suomen kasvatuksen ja koulutuksen historia* -sarjan toisessa osassa.

¹⁹ Koska uutisten kirjoittajia ei ole lehdissä nimetty, niin ei voida olla varmoja siitä, että kaikki lehtijutut olisivat ei-norssien kirjoittamia.

2. Norssin hengen kuvauksia

2.1 Juhlalliset kirjoitukset ja puheet

”Norssin henki”

Mutta menneet taistelun aikakaudet ovat jättäneet Suomalaiselle Normaalilyseolle perinnöksi jotakin korvaamatonta, ainutlaatuista ja suurta. Ne ovat jättäneet sekä sen opettajakunnalle että oppilaille ´norssin´ hengen, syvän yhteenkuuluvaisuuden ja velvollisuudentunnon niitä sukupolvia kohtaan, jotka tämän koulun puolesta ovat taistelleet ja siinä saaneet henkisen rungon tulevalle elämälleen. Sen perintönä on ankara, tinkimätön kuri, henkinen ja siveellinen velvollisuudentunto, kunnioitus menneitä sukupolvia ja heidän työtään kohtaan ajan uudistusintoilun keskellä, kunnioitus klassillista kulttuuri-ihannetta kohtaan ja ennen kaikkea suuri, velvoittava isänmaanrakkkaus ja horjumaton suomalaisuustahto. ´Norssin henki´, se ei ole koulupojan halpaa kerskailunhalua ja itsetuntoa, vaan se on eräs suomalainen miehuuden ihanne, jolla on säilyvä merkitys jokaisen normaalilyseon pojan elämässä. Ja riemujuhlaansa viettäessään vanha Suomalainen Normaalilyseo voi ylpeänä viitata niihin miehiin, jotka sen kautta kuljettuaan ovat kohonneet aineellisen ja henkisen elämämme johtaviin asemiin. Ei ole sitä alaa, jossa ei joku normaalilyseon poika olisi mukana uutta Suomea rakentamassa. Ja uudet polvet seuraavat heitä perintönään Norssin kurin ja velvollisuudentunnon ankara mutta kaunis henki.²⁰

Näihin sanoihin kirjailija ja entinen Normaalilyseon oppilas Mika Waltari päätti Normaalilyseon juhla-julkaisun historiikin vuonna 1937. Waltarille norssin henki oli merkitykseltään hyvin laaja-alainen, mutta varsin keskeistä hänelle oli koulun perintö, joka yhdisti Normaalilyseon oppilaita ja loi kunnioitusta menneitä sukupolvia kohtaan. Norssin henki vaikuttaa Waltarin kuvauksen mukaan olleen sosiaalista pääomaa luova ilmiö, jonka myötä norssit olivat olleet yhteiskunnan eliittinä rakentamassa Suomea. Merkittävänä norssin henkeä synnyttävänä osana Waltari piti suurta velvoittavaa isänmaanrakkautta ja horjumatonta suomalaisuustahtoa, jonka vuoksi norssin henki oli hänestä suomalaisuuden miehuuden ihanne.

Waltarin näkemyksessä painottuu aikakauden mukaisesti suhde isänmaahan ja suomalaisuuteen, mikä nousi jopa klassista kulttuuri-ihannetta merkittävämmäksi norssin hengen tekijäksi. Kiuasmaa on tutkimuksessaan todennut, että kielikysymys nousi jälleen merkittäväksi poliittiseksi kysymykseksi 1930-luvulla, kun Helsingin yliopistoa alettiin suomalaistaa. Kiuasmaa jatkaa, että samassa yhteydessä aitosuomalaiset toimivat myös oppikoulujen suomalaistamiseksi tai vähintään ruotsin kielen opiskelun vapaaehtoistamiseksi. Hänen mukaansa aitosuomalaiset oppilaat taistelivat ruotsinkielisiä vastaan tervaaamalla ruotsinkielisiä nimikilpiä.²¹ Waltarin suomalaisuutta painottava tulkinta norssin hengestä ei ollut ainutlaatuinen, sillä Pauli Arola on todennut riemujuhlavuoden puheiden painottaneen

²⁰ Waltari 1937, 83.

²¹ Kiuasmaa 1982, 311, 315.

kurinalaisuutta ja uhraavaa isänmaallista henkeä.²² Suomalaisuutta ja uhraavaa isänmaallista henkeä korostanut näkemys norssin hengestä levisi riemujuhlan juhlaulkaisusta ja puheista aina *Uuden Suomen* ja *Suomen kuvalehden* julkaisemiin juttuihin, joten se hyväksyttiin myös Normaalilyseon ulkopuolella.²³

Waltarin käsityksestä poikkeavan määritelmän norssin hengestä esitti riemujuhlan juhlapuhuja filosofi Eino Kaila. Hän puhui yleisesti suomenkielisen oppikoulun merkityksestä sen käyneille ihmisille, eikä pitänyt Normaalilyseota muista suomenkielisistä oppikouluista hengeltään eroavana. Kaila totesi puheessaan, että suomenkielinen oppikoulu oli avannut ovet yli tuhatvuotiseen eurooppalaisen kulttuurin temppeliin. Oppikouluissa eli eurooppalaisen kulttuurin temppeleissä omaksuttiin Kailan mukaan antiikin ihanteet, kristillisuus, ritarillisuus ja moderni gentlemannisuus.²⁴ Kailan puheesta voidaan tulkita, että hän koki kaikki suomenkieliset oppikoulut tärkeiksi eurooppalaisen kulttuurin välittäjiksi. Hänelle Normaalilyseo ei ollut erityinen verrattuna muihin oppikouluihin, vaan yhteiskunnan ritarillista ja herrasmiesmäistä eliittiä kasvattivat kaikki oppikoulut yhdessä.

Kailan näkemystä oppikoululaisista yhteiskunnan eliittinä voidaan pitää osittain perusteltuna, mikäli verrataan heidän koulutustasoaan Suomen väestöön. Historiantutkija Mervi Kaarnisen mukaan vuonna 1930 oppikouluun jatkaneiden osuus koko maan 11-vuotiaista oli noin 15%. Toisaalta hän toteaa, että vuonna 1939 ylioppilaksi valmistui noin 2600 oppikoululaista, vaikka vuonna 1930 oppikoulun aloittaneita oli ollut yli 8400.²⁵ Valtaosa oppikoulun aloittaneista ei siis suorittanut ylioppilastutkintoa. Kailan näkemys oppikoululaisista koulutuksellisenä eliittinä oli perusteltu, mutta Kaarnisen esittämien lukujen valossa he eivät olleet 1930-luvulla niin yhtenäinen ryhmä kuin Kaila puheessaan todisteli.

Juhlallisissa norssin hengen määrittelyissä suomalaisuutta korostettiin koulun hengen merkittävänä osana, mikä selittynee aikakauden kielikiistoilla ja Normaalilyseon syntyhistorialla, joka oli osa 1800-luvun loppupuoliskon kielikiistoja. Tosin maailmansotien välisen ajan merkittävin suomalainen filosofi Eino Kaila ei lainkaan määritellyt norssin henkeä suomalaisuuteen vaan eurooppalaiseen kulttuuriperintöön. Waltari ja valtaosa juhlapuheita pitäneistä norsseista näkivät norssin hengen perinnön olevan erityinen muihin oppikouluihin verrattuna. Kailan mukaan Normaalilyseon hengenperintö oli yhteinen muiden oppikoulujen kanssa eli se oli erityinen vain suhteessa maan varsin kouluttamattomaan väestöön.

²² Arola 2004, 266.

²³ Mika Waltari, Taistelujen ja voittojen koulu, SK 40/1937, 1518–1519, 1540, 1542; Normaalilyseon henki on eräs suomalainen miehuuden ihanne, US, 17.10.1937.

²⁴ Oppikoulun tehtävä, US, 17.10.1937; Oppikoulun tehtävä – Professori Eino Kailan juhlapuhe Suomalaisen Normaalilyseon riemujuhlissa, *Veikko* 3/1937–38, 62–63.

²⁵ Kaarninen 2011, 409, 421.

2.2 *Veikko-lehti*

Norssin henkeä kuvailtiin myös muutoin kuin juhlapuheissa. Norssin henkeä alettiin innokkaasti määrittellä opettajien, oppilaiden ja entisten oppilaiden kesken, kun Normaalilyseon *Veikko-lehti* alkoi ilmestyä maan ensimmäisenä painettuna koululehtenä marraskuussa 1935. Kiuasmaa toteaa, että osassa oppikouluista yritettiin uskollisesti ylläpitää perinteitä, vaikka toverikunnat eivät enää innostaneet oppikoulunuorisoa, joka viihtyi vapaa-ajallaan enemmän aatteellisissa ja isänmaallisissa järjestöissä. Toverikunnista eräänlaisena poikkeuksena Kiuasmaa nostaa esiin Normaalilyseon konventin, jonka toiminta aktivoitui entisestään, kun painettu *Veikko* alkoi ilmestyä.²⁶

Ensimmäisen painetun *Veikko*-lehden pääkirjoituksessa Normaalilyseon konventin kuraattori tohtori L. Arvi P. Poijärvi otti kantaa norssin henkeen. Kuraattori Poijärven mielestä omahyväinen karsinoituminen eri luokka-asteiden mukaan oli turhaa. Hänen mukaansa norssin yhteishengen oli mahdollista kohota arvaamattoman korkealle, mikäli vanhemmat oppilaat eivät kohtelisi nuorempiaan kuin ilmaa. Poijärvi pohti pääkirjoituksensa lopussa, että uusi painettu *Veikko-lehti* sitoisi paremmin eri ikäluokat yhteen ja kohottaisi koulun sisällä olevaa yhteishenkeä.²⁷ Samassa numerossa julkaistut opettajien haastattelut kertovat, että Poijärven lisäksi myös monet muut opettajat odottivat painetun *Veikon* yhdistävän paremmin ala- ja yläluokkalaisia ja siten kohottavan koulun henkeä. Näin ajattelivat muun muassa rehtori F. A. Heporauta, yliopettaja B. J. Malmio ja lehtori Irja Maliniemi.²⁸

Veikko ei ainoastaan yhdistänyt eri luokka-asteiden oppilaita, vaan myös lukuisia norssisukupolvia. *Vanhat norssit esittäytyvät* -palstalla haastateltiin Normaalilyseota käyneitä elämässään menestyneitä miehiä. Haastatteluissa he määrittelivät myös norssin henkeä. Esimerkiksi kenraali K. F. Wilkama piti tärkeänä asiana koulusta omaksumaansa suomalaisuusaatetta, kun taas professori Unio Saalas ja pankinjohtaja Toivo Aro pitivät kouluvuosien arvokkaina kokemuksina koulun harrastuselämää, jonka kautta he olivat tutustuneet muihin oppilaisiin ja opettajiin koulutyön ulkopuolella. Yhteiskunnan eliittiin nousseille norssille tärkeää norssin hengessä vaikuttavat olleen suomalaisuusaate ja vapaat harrastukset.²⁹ Vapaat harrastukset kasvattivat mitä ilmeisimmin sosiaalista pääomaa luomalla syvempää luottamusta ja ystävyyttä oppilaiden ja opettajien välille.

²⁶ Kiuasmaa 1982, 311–312. Sic. Kiuasmaa väittää virheellisesti *Veikon* ensimmäisen painetun numeron ilmestyneen jo lukuvuonna 1934–35. Tämä ei kuitenkaan ole mahdollista, sillä vasta 12.10.1935 Erkki Kario esitti konventin kokouksessa ajatuksen *Veikon* painamisesta. Ks. esim. Painetun ”*Veikon*” isä, *Veikko* 2/1935–36, 4.

²⁷ L. Arvi P. Poijärvi, Eri-ikäiset pojat ja miehet yhteistyöhön, *Veikko* 1/1935–36, 3–4. Poijärven lisäksi myös monet muut opettajat määrittelivät *Veikon* pääkirjoituksissa norssin henkeä tai sitä millainen hengen tulisi olla. Ks. esim. F. A. Heporauta, ”Norssi”, *Veikko* 2/1935–36, 3–4.

²⁸ Opettajilla on puheenvuoro, *Veikko* 1/1935–36, 10–12.

²⁹ Vanhat norssit esittäytyvät, *Veikko* 1/1935–36, 6–7; *Veikko* 2/1935–36, 6–7; *Veikko* 4/1935–36, 6; *Veikko* 5/1935–36, 6–8; *Veikko* 6/1935–36, 6–7; *Veikko* 5/1936–37, 118–119; *Veikko* 6/1936–37, 142–143.

Konventin toimintaa ja sen perinteitä norssin hengen luojina korostivat 1930-luvulla konventissa vaikuttaneet Normaalilyseon entiset oppilaat Jussi Lappi-Seppälä ja Veikko Itkonen. Jussi Lappi-Seppälä kirjoitti *Veikossa* vuonna 1937, että norssius syntyi traditioista, jotka liittivät kaikki norssit yhteen, ja joiden avulla voitiin pitää yhteyttä myös sukupolvien yli. Itkonen kirjoitti *Veikossa* syksyllä 1936, että konventissa toimimalla norssit saattoivat kehittää itseään. Hän tosin valitteli, etteivät alaluokkalaiset päässeet mukaan vapaisiin harrastuksiin ja he jäivät näin ollen norssiuden ja sen hengen ulkopuolelle.³⁰

Vuosina 1935–1937 Normaalilyseon oppilaat antoivat *Veikossa* vähemmän norssin hengen määrittelyjä kuin opettajat ja Normaalilyseon entiset oppilaat. Veikon toisen vuosikerran päätoimittaja Erkki Kario määritteli norssin henkeä puurojuhlaa käsittelevässä jutussaan. Kario totesi, että norssin hengen luomisessa tärkeitä olivat huvittavat traditiot, kuten kilpailu viisauden sarvesta ja epäorgaanisten kuorojen laulukilpailu.³¹ Konventin puheenjohtajana samana keväänä toiminut Ernst Rydman määritteli omassa tekstissään Normaalilyseon konventin merkitystä oppilaille viittaamalla sen sääntöihin, joissa määriteltiin konventin tarkoitusta yhdistää kolmen ylimmän luokan oppilaita ”[...] jaloon ja hupaisaan kumppanuuteen, kehittää jäseniensä luontaisia lahjoja ja taipumuksia itsenäiseen työskentelyyn eri aloilla, kohottaa heidän siveyskäsitettään ja oikeudentuntoaan [...]”³². Konventin tarkoitus täyttyi Rydmanin mukaan vapaissa harrastuksissa ja norssien julkisessa esiintymisessä ja käytöksessä. Erityisen mielenkiintoista on se, että Rydman jätti mainitsematta tekstissään sääntöpykälän loppuosan, jossa konventtia kehoitettiin edistämään jäseniensä isänmaallisia harrastuksia voimiensa mukaan.³³

Veikko-lehdessä norssin hengen uskottiin syntyvän konventin perinteistä ja aktiivisesta toiminnasta, jotka loivat tiivistä yhteishenkeä konventin oppilaiden välille. Waltari toteaa riemujuhlan juhlaulkaisun historiikissa, että 1930-luvulla Normaalilyseon konventtiluokkien oppilaita yhdisti enemmän konventin toiminta kuin isänmaalliset harrastukset, minkä myös Kiuasmaa nostaa tutkimuksessaan esiin.³⁴ Sukupolvien välillä on norssin hengen määrittelyssä havaittavissa eroavaisuutta. Vanhemmat norssipolvet painottivat suomalaisuusaatetta osana norssin henkeä. Myös opettajien ja oppilaiden käsitykset norssin hengestä erosivat, sillä opettajien mielestä koulun yhteishengessä oli parantamisen

³⁰ Jussi Lappi-Seppälä, Eläköön traditiot, *Veikko* 8/1936–37, 208; Veikko Itkonen, Konventilla on suuri tehtävä ja uusia työmaita edessään, *Veikko* 1/1936–37, 20–21.

³¹ Erkki Kario, Puurojuhla, *Veikko* 8/1936–37, 210. Viisauden sarvi oli kiertopalkinto, joka oli vuodesta 1900 lähtien kiertänyt Konventin ”viisaimpien miesten” kesken. Epäorgaanisten kuorojen kilpailuun osallistui kukin luokka kuitenkin niin, etteivät koulun kuoron jäsenet saaneet kuulua luokan kuuroon, josta musikaalisuus kärsi, mutta toisaalta äänellinen voimakkuus kasvoi. Erkki Kario, Puurojuhla, *Veikko* 8/1936–37, 210.

³² Ernst Rydman, Norssin nykyinen konventti, *Veikko* 8/1936–37, 216.

³³ Ernst Rydman, Norssin nykyinen konventti, *Veikko* 8/1936–37, 215–216; Helsingin Suomalaisen Normaalilyseon Konventin Säännöt 1934, 1 luku, Konventin asiakirjoja Hc:3, Konventin asiakirjat, Hna, KA.

³⁴ Waltari 1937, 82; Kiuasmaa 1982, 312.

varaa. Yhteistä opettajien ja oppilaiden käsityksille tuntui olevan se, että molemmat tunnustivat konventin toiminnan vaikutuksen norssin henkeen. Opettajien mielestä konventin toiminta näyttäytyi koulun sisällä elitistisenä karsinoitumisena, jolla hyljeksittiin ala-luokkalaisia. Konventin aktiivien mielestä konventin perinteet ja vapaat harrastukset yhdistivät sen jäseniä tiiviimmin yhteen ja kasvattivat norssin henkeä.

Opettajat odottivat *Veikko*-lehden yhdistävän koko koulua ja kohottavan norssin henkeä. Aineistoni pohjalta on mahdotonta todeta lehden kasvattaneen koulun kaikkien oppilaiden sosiaalista pääomaa yhdistämällä ylä- ja alaluokkalaisia. Sen sijaan vaikuttaa siltä, että *Veikko* erityisesti kasvatti konventtiluokilta tulleiden lehden toimittajien sosiaalista pääomaa, jotka pääsivät solmimaan uusia suhteita opettajiin ja entisiin Normaalilyseon oppilaisiin. Normaalilyseon entisten oppilaiden lehdessä jakamat viisaudet kasvattivat osaltaan myös lukijoiden sosiaalista pääomaa. Koska Normaalilyseon entiset oppilaat myös tilasivat *Veikko*-lehteä,³⁵ sillä vaikuttaa olleen murroksellinen rooli norssien sosiaaliselle pääoman kasvulle. *Veikko* toi ensimmäisenä painettuna koululehtenä yhteen nuorempia ja vanhempia norssisukupolvia ennennäkemättömällä tavalla.

3. Norssin hengen tunnusmerkkejä

3.1 Lakit ja kävelykepit

Sama hiukan elitistinen henki leimasi kolmikymmenluvun lopun koulua. Norssin pojat erottautuivat ympäristöstään. Poikakoulun traditio, Norssin lakit ja kävelykepit tekivät pojista herroja.³⁶

Kasvatustieteilijä Pauli Arola pitää Normaalilyseon oppilaiden itsehallintoa käsittelevässä esseessään norssin henkeä elitistisenä 1930-luvun lopulla. Arola nostaa keskeisiksi tekijöiksi poikakoulun tradition, joihin myös kuuluivat norssin lakit ja kävelykepit. Arolan käsitys siitä, että Normaalilyseossa vallitsi elitistinen henki ei sinällään ole väärä tulkinta, mutta ilmiöt, joiden kautta tulkintaan päädytään, ovat osittain vääriä. Alkuperäislähteiden perusteella vaikuttaa siltä, että norssin lakit ja kävelykepit eivät olleet ainoastaan 1930-luvun lopun ilmiö.

Norssin lakkeja käytettiin jo kauan ennen 1930-luvun jälkipuoliskoa, mistä todisteena on luokkakuva Normaalilyseosta vuodelta 1926. Luokkakuvassa kolmella pojalla on norssin lakki päässään.³⁷ Norssin lakkeja käytettiin yhä 1930-luvun lopulla, mutta *Veikon* päätoimittajan Erkki Karion mielestä norssin

³⁵ Norssien toveri-ilta messuhallissa 17.XI, *Veikko* 3/1936–37, 67, 75.

³⁶ Arola 2004, 266.

³⁷ *Helsingin suomalaisen normaalilyseon II-luokka 1926*. 1926.

kauniit ristilakit olivat harvinaistuneet ja niiden sijaan alaluokkalaiset käyttivät kaikenkarvaisia läysiä.³⁸ Norssin lakkien käytöstä löytyy melko vähän tietoja alkuperäislähteissä, mikä todennäköisesti tarkoittaa sitä, ettei lakin käyttö ollut kovin yleistä 1930-luvun lopulla. Näin ollen ne eivät voineet tehdä kaikista Normaalilyseon pojista herroja.

Myös kävelykeppien käyttö alkoi ennen 1930-lukua. Kirjailija Jalmari Finne alkoi lahjoittaa vuodesta 1925 lähtien ylioppilaisiksi valmistuville norssille hopeapäisiä kävelykeppejä, jotka olivat varustettu Normaalilyseon tunnuksella. Keppiinsä jokainen ylioppilas kaiverrutti nimensä. Ylioppilaan kuoleman jälkeen keppi palautettiin kouluun erilliseen kunniakaappiin säilytettäväksi.³⁹ Konventin puheenjohtajana lukuvuonna 1936–1937 toiminut Ernst Rydman kuvaili konventin puheenjohtajien perinnekirjassa seuraajilleen keppienjakotilaisuuden kulkua. Keppienjakotilaisuus oli Rydmanin kuvauksen perusteella hyvin muodollinen ja juhlallinen kaikkine järjestymisineen, puheineen ja lippukulkueineen.⁴⁰ Rydmanin kuvaamana juhla vaikuttaa sosiaalista pääomaa kerryttävältä tapahtumalta, jossa norssien välisiä ystävyysuhteita lujitettiin.

Poikakoulun traditiot, kuten norssin lakit ja kävelykepit, olivat olleet jo ennen 1930-luvun jälkipuoliskoa käytössä, joten ne eivät voineet aiheuttaa poikkeuksellisen elitististä aikakautta norssin hengessä. Vaikuttaa siltä, että Normaalilyseo oli hengeltään muita oppikouluja elitistisempi jo ennen 1930-luvun jälkipuoliskoa. Muita oppikouluja elitistisempi ja sosiaalista pääomaa rakentanut norssin henki jatkui myös 1930-luvun jälkeen, sillä norssit olivat vahvasti yliedustettuna yhteiskunnan eliitissä pitkään 1980-luvulle asti. Klinge käsittelee muistelmissaan norssien osuutta eliitissä Matti Kuusen ja Klaus Helkaman laskelmien pohjalta. Kuusi laski vuonna 1965 norssien muodostaneen 13,3% valtion virkaeliitistä. Helkama päätyi vuonna 1986 siihen, että norssien osuus valtion virkaeliitistä olisi 6,6%. Laskelmansa lisäksi Kuusi korosti Klingen mukaan sitä, että norssilla oli myös suuri osuus Helsingin yliopiston konsistorin jäsenten eli vakinaisten professorien joukossa.⁴¹ Laskelmissa norssien suuri osuus selittyy osittain koulun oppilasmäärällä ja oppilaiden sukupuolella. Yksi selittävä tekijä on myös sosiaalinen pääoma, jonka avulla norssit onnistuivat säilyttämään yliedustuksensa valtion virkaeliitissä aina 1980-luvulle asti.

³⁸ Eka, Rillien takaa, *Veikko* 1/1936–37, 7–8. Nimimerkki Eka oli Veikon päätoimittaja Erkki Kario, jolla oli myös silmälasit. Ks. esim. Veikon toimitus v. 1936, *Veikko* 1/1936–37, 29.

³⁹ Waltari 1937, 81.

⁴⁰ Kirjailija Jalmari Finnen keppienjakotilaisuus, *Suomalaisen Normaalilyseon Konventin puheenjohtajien Perinnekirja, aloitettu vuonna 1937*, 15.

⁴¹ Klinge 2012, 129. Kuusen laskelmassa 684 on virkamiestä. Helkaman laskelmassa on 843 virkamiestä.

3.2 Norssin takit ja vertaukset Etoniin

... ennen sotaa, normaalilyseolaiset olivat julistaneet koulunsa ”Suomen Etoniksi”, hankkineet vihreät koulutakit ja muutoinkin profiloituneet eliittihenkisesti.⁴² (Matti Klinge)

Konventtiluokilla oppilaat eivät enää käyttäneet norssin lakkeja, joten syksyllä 1936 konventin piirissä alettiin suunnitella koulutakkien hankkimista. Aloite takkien hankkimisesta tuli konventin ulkojäseneltä Jussi Lappi-Seppälältä, joka oli esittänyt ensimmäisen kerran koulutakkien hankkimista konventtiluokille jo 1920-luvun lopulla. Lappi-Seppälä ehdotti *Veikossa* syyskuussa 1936, että konventtiluokat hankkisivat edustavien englantilaisten koulupukujen kaltaiset norssin takit.⁴³

Konventtiluokilla otettiin innolla vastaan konventin ulkojäsenen Lappi-Seppälän ehdotus norssin takista. *Veikon* päätoimittaja Kario kannatti Lappi-Seppälän ehdotusta samassa syyskuun *Veikko*-lehdessä.⁴⁴ Jo lokakuun 16. päivänä konventti kokoontui takkikonventtiin, jossa Lappi-Seppälä alusti takeista käydyn pitkän keskustelun.⁴⁵ Kario kuvaa *Veikkoon* kirjoittamassaan uutisessa konventin jäsenten innokasta suhtautumista takkien hankkimiseen. Takkikonventtiin oli osallistunut satakunta jäsentä, joista kahdeksan valittiin erilliseen toimikuntaan valmistelemaan ehdotusta norssin takista. Toimikunnan valitsemisen lisäksi Karion mukaan päätettiin, että takki tulisi vain konventtiluokille ja että takin ostaminen olisi vapaaehtoista. Vapaaehtoisuudesta huolimatta Kario esitti toiveen, että takki yleistyisi muutaman vuoden kuluessa.⁴⁶ Takkihanke eteni varsin nopeasti takkikonventin jälkeen, sillä jo marraskuun 16. päivänä 1936 takkitoimikunta sopi norssin takkien valmistamisesta Lassila & Tikanoja Oy:n pukutehtaan myymälän kanssa. Yksittäisen takin hinta oli 300 markkaa.⁴⁷ Takin hinta vastasi yksihuoneisen lämmittämättömän helsinkiläishuoneiston kuukausivuokraa.⁴⁸

Vaikka lokakuussa järjestettyyn takkikonventtiin oli osallistunut satakunta konventin jäsentä, niin tammikuussa 1937 oli takkeja tilattu vasta nelisenkymmentä.⁴⁹ Kun ensimmäiset norssin takit saapuivat alkukeväästä tilaajilleen, koululaislehti *Nuorten lukemisto* uutisoi innokkaasti norssien hankkimista englantilaistyyllisistä vihreistä takeista ja totesi jutussaan, että vajaa kolmannes konventin jäsenistä oli tilannut takin.⁵⁰ Yhä toukokuussa joutui *Veikon* päätoimittaja Kario patistelemaan osaa konventin

⁴² Klinge 2012, 126.

⁴³ Jussi Lappi-Seppälä, Vanhan norssin juttuja, *Veikko* 1/1936–37, 9.

⁴⁴ Eka, Rillien takaa, *Veikko* 1/1936–37, 7.

⁴⁵ Normaalilyseon konventin ”Takkikonventin” esityslista 16.10.1936, Konventin esityslistoja syksyllä 1936, Konventin papereita, Konventin asiakirjoja Hc:3, Konventin asiakirjat, Hna, KA.

⁴⁶ Erkki Kario, Norsseille koulutakki!, *Veikko* 2/1936–37, 37.

⁴⁷ Helsingin Suomalaisen Normaalilyseon Konventin ja Lassila & Tikanoja Oy:n pukutehtaan sopimus 16.11.1936, Konventin papereita, Konventin asiakirjoja Hc:3, Konventin asiakirjat, Hna, KA.

⁴⁸ Pienten asuinhuoneistojen keskimääräinen kuukausivuokra vuosina 1928–1937, taulukko 274, HKTU 1937.

⁴⁹ Eka, Rillien takaa, *Veikko* 5/1936–1937, 119–120.

⁵⁰ Norssin takki, *Nuorten lukemisto* 2/1937, 9.

jäsenistä hankkimaan norssin takin. Erityisesti Kario kehotti tulevia 6.-luokkalaisia tilaamaan takin, jotta se yleistyisi.⁵¹ Vaikka takkeja oli vasta noin kolmanneksella konventtilaisista, niin Lassila & Tikanoja ei enää vuonna 1937 mainostanut norssin takkeja *Veikossa*.⁵² Mainostamisen lopettaminen kertoo siitä, että Lassila & Tikanoja ei uskonut enää mainonnan lisäävän norssin takkien menekkiä.

Konventin puheenjohtaja Rydman oli huolissaan, ettei takkiperinne enää jatkuisi tulevaisuudessa. Siksi hän kirjoitti seuraajilleen konventin puheenjohtajien perinnekirjassa, että takkiperinteen jatkuvuus tulisi taata esimerkin voimalla, joten konventin puheenjohtajan velvollisuus oli käyttää norssin takkia.⁵³ Jussi Lappi-Seppälä ehdotti jo syksyllä 1936 konventin puheenjohtaja Rydmanille uutta perinnettä, jonka avulla takista saataisiin yleinen ja juurtunut traditio. Lappi-Seppälä ehdotti, että hän jakaisi vuosittaisessa niin sanotussa nahkakonventissa reiluimmalle nahalle eli uudelle 6. luokkalaiselle norssin takin.⁵⁴

Norssissa suhtauduttiin monin eri tavoin norssin takkeihin, mistä kertonee jo se, ettei suurin osa konventin jäsenistä hankkinut takkia. Pääosa *Veikko*-lehden haastattelemista opettajista suhtautui positiivisesti norssin takkien hankkimiseen, mutta takkien hankkimiseen kohdistui myös pelkoja. Filosofiaa opettanut tohtori A. R. Kurki piti ajatusta muuten hyvänä, mutta piti takkia kalliina. Hänen mukaansa kallis hinta johtaisi siihen, että vain muutamat harvat ja valitut pöyhistelisivät kalliissa takeissaan ja luulisivat olevansa muiden oppilaiden yläpuolella. Nimettömäksi jäänyt naisopetusharjoittelija piti samanlaiseen kaapuun pukeutumista huonona, sillä norssit menettäisivät yksilöllisyytensä.⁵⁵

Takki-idean isä Lappi-Seppälä uskoi takkien yhdistävän entistä selvemmin norssit koulutovereiksi ja tekevän norssien rivistöstä yhtenäisen ja kauniin.⁵⁶ Konventin puheenjohtaja Rydman toivoi, että entinen norssilaisuus ja norssin henki säilyisivät takkien tultua. Lisäksi hän uskoi, että ne, jotka eivät olleet vielä hankkineet takkia, eivät voisi olla innostumatta, kun takit saapuisivat.⁵⁷

Norssin takkien hankkiminen oli historioitsija Matti Klingen mukaan eliittihenkeistä profiloitumista. Lappi-Seppälän ja konventin aktiivien tavoitteena oli takkien avulla tiivistää konventin yhtenäisyyttä uudella perinteellä. Niiden avulla pyrittiin erottautumaan muista oppikoululaisista, joilla ei ollut

⁵¹ Eka, Rillien takaa, *Veikko* 8/1936–37, 228.

⁵² *Veikko* 5/1936–37 - 4/1937–38.

⁵³ Pari juttua puheenjohtajille, *Suomalaisen Normaalityön Konventin puheenjohtajien Perinnekirja, aloitettu vuonna 1937*, 10.

⁵⁴ Jussi Lappi-Seppälän kirje konventin puheenjohtajalle 26.11.1936, Konventin asiakirjoja Hc:3, Konventin asiakirjat, Hna, KA.

⁵⁵ Rape, Leikillistä ja vakavaa norssin takista, *Veikko* 3–4/1936–37, 93–94. Rape oli *Veikon* urheilutoimittaja Raimo Nyyssölän nimimerkki. *Veikko* 3–4/1936–37, 108, 110.

⁵⁶ Normaalityön riemujuhla lähestyy, *Veikko* 3–4/1936–37, 62–63.

⁵⁷ Puheenjohtaja pakisee, *Veikko* 3–4/1936–37, 86.

koulutakkeja. Tärkeää oli erottautua myös Normaalilyseon alaluokkalaisista, sillä heidät päätettiin rajata heti takkihankkeen ulkopuolelle. Aikakauden kutsuminen koko Normaalilyseossa eliittihenkiseksi koulutakkeiden hankkimisen vuoksi tuntuu hivenen liioittelulta, koska valtaosa konventtiluokkien oppilaista jätti takin ostamatta. Vain kolmannes konventista karsinoitui omaksi eliittihenkiseksi ryhmäksi hankkimalla norssin takit.

Klinge myös toteaa norssien julistaneen koulunsa Suomen Etoniksi. Konventin puheenjohtaja Rydman kirjoitti *Veikossa* toukokuussa 1937 Normaalilyseon olevan matkalla Suomen Etoniksi käsiteltyään sitä ennen norssin takin kantamiseen liittyviä velvoitteita.⁵⁸ Lisäksi nimimerkki Ipe kutsui mielipidekirjoituksessaan norssin lakkia Suomen Etonin ristilakiksi.⁵⁹ *Veikko*-lehdessä ei ole muita viitteitä siitä, että norssit olisivat muuten pitäneet kouluansa englantilaisen yksityiskoulun kaltaisena. Sekä Rydmanilla että nimimerkki Ipellä Normaalilyseon vertaaminen Etoniin kytkettiin pukeutumiseen. Muutoin norssin oppilaat eivät pitäneet kouluaan Etonina, sillä esimerkiksi Normaalilyseossa lukuvuosimaksu oli vain 500 markkaa, vaikka keskimäärin valtion oppikoulujen kustannukset olivat oppilasta kohden yli 3000 markkaa.⁶⁰ Alkuperäislähteiden tutkimisen jälkeen Klingen väite Normaalilyseon julistautumisesta Suomen Etoniksi tuntuu hivenen kärjistetyltä.⁶¹

Takkihanke ja sen nopea toteutus osoittavat, että konventin toiminta oli yhtä poikkeuksellisen aktiivista verrattuna muiden oppikoulujen toverikuntiin kuin mitä Kiuasmaa tutkimuksessaan väittää.⁶² Pukeutuminen norssin takkeihin antoi ulkopuoliselle vaikutelman elitistisestä norssin hengestä, vaikka niihin pukeutumisessa oli kyse ennen kaikkea konventin aktiivijäsenten elitistisestä hengestä. Norssin henki oli myös elitistisempää kuin aiemmin, mutta takit eivät kuitenkaan olleet ainoa syy elitistisyydelle. Elitistisyyttä kasvatti koulun poikkeuksellisen vilkas harrastustoiminta kuten edellisessä luvussa mainittu *Veikko*-lehden julkaiseminen, jonka myötä tiivistyneet ystävyysuhteet kasvattivat erityisesti konventtiluokkien oppilaiden sosiaalista pääomaa.

⁵⁸ Ernst Rydman, Norssin nykyinen konventti. *Veikko* 8/1936–37, 216.

⁵⁹ Ipe, Uusi työskä konventille. *Veikko* 4/1937–38, 114.

⁶⁰ Helsingin Suomalainen Normaalilyseo 1935–36, 88, Vuosikertomukset (1925–1950) Db:3, Vuosikertomukset, Hna, KA; Oppikoulujen kustannukset lukuvuosina 1909–1938, taulukko 187, STV 1939.

⁶¹ Luultavasti Klinge kärjistää muistelmissaan väitettään siksi, että korostamalla 1930-luvun elitistisyyttä samalla hänen kouluvuotensa Normaalilyseossa pula-aikana muuttuvat vähemmän elitistisiksi.

⁶² Kiuasmaa 1982, 312.

4. Normaalilyseon riemujuhla

4.1 Sosiaalista pääomaa rakentava suomalainen ohjelma

Normaalilyseo vietti riemujuhlaa puolivuosisataisen toimintansa kunniaksi lokakuun kolmantena viikonloppuna 16.–17.10.1937. Riemujuhlaa juhlittiin myös toisen merkkivuoden kunniaksi, sillä suomenkielisen osaston perustamisesta ruotsinkielisen normaalikoulun yhteyteen oli tuolloin kulunut 70 vuotta.⁶³ Riemujuhlan suunnittelu aloitettiin jo varhain keväällä 1934, jolloin suunniteltiin tosin vain juhla-julkaisun toimittamista ja juhla-kokousta.⁶⁴ Juhlistamissuunnitelmat laajenivat marraskuusta 1935 lähtien. Riemujuh latoimikunnan puheenjohtajan professori Kaarlo Kairan alustuksen pohjalta juh latoimikunta päätti järjestää juhla-jumalanpalveluksen, toveri-illalliset, käynnit koululla ja rehtorivainajien haudoilla. Tuolloin myös päätettiin, että juhlia markkinoitaisiin koko kansalle, sillä norssit halusivat osoittaa oppikoulunsa merkityksen Suomen sivistyshistoriassa.⁶⁵

Riemujuhlaa suunniteltiin vuosina 1934–1937, jolloin kieliriita Helsingin yliopiston opetuskielestä oli pahimmillaan. Kieliriita päättyi lainsäädännön osalta hallituksen kompromissilakiin, jonka presidentti vahvisti kesällä 1937. Laki takasi ruotsinkielisen opetuksen jatkumisen 15 ruotsinkielisen professuurin turvin maan johtavassa sivistyslaitoksessa. Historioitsija Henrik Meinander on tulkinnut kompromissiratkaisua siten, että jyrkät suomalaistamisvaatimukset tuntuivat kansan enemmistön mielestä kohtuuttomilta, sillä suomen kieli oli jo saavuttanut yhteiskunnassa vahvan aseman.⁶⁶ Riemujuhlasta ja sen ohjelmasta ikään kuin muodostui lailla ratkenneen kieliriidan viimeinen näytös, jossa pyrittiin todistamaan Normaalilyseon erityinen asema suomenkielisenä kouluna Suomen sivistyshistoriassa.

Riemujuhlan kunniaksi ilmestyneen juhla-julkaisun esipuheessa todettiin, että sen tarkoituksena oli osoittaa Normaalilyseon olevan suomalaisten sukujen koulu. Esipuheen mukaan koulu oli merkittävä osa Suomen sivistyshistoriaa, koska koulun keskuudesta lähteneiden miesten osuus maan henkisessä ja aineellisessa rakennustyössä oli ollut merkittävä.⁶⁷ Riemujuhlan kunniaksi julkaistiin myös *Norssin valitut kaskut*, jonka tarkoitus oli teoksen esipuheen mukaan osoittaa norssien merkittävää osuutta Suomen sivistyshistoriassa koululaishuumorin keinoin.⁶⁸ Norssin henki vaikuttaa olleen elitistinen

⁶³ Finne, Joki & Waltari 1937, 5–6.

⁶⁴ Suomalaisen Normaalilyseon entisten oppilaiden kokouspöytäkirja 22.5.1934, Riemujuh latoimikunnan pöytäkirjoja liitteineen, Vuoden 1937 riemujuhlan asiakirjat Hg:2, Muut asiakirjat, Hna, KA.

⁶⁵ Suomalaisen Normaalilyseon Juh latoimikunnan pöytäkirja 22.11.1935, Riemujuh latoimikunnan pöytäkirjoja liitteineen, Vuoden 1937 riemujuhlan asiakirjat Hg:2, Muut asiakirjat, Hna, KA.

⁶⁶ Meinander 2012, 130–132.

⁶⁷ Finne, Joki & Waltari 1937, 5–6.

⁶⁸ Karilas 1937, 6–7.

verrattuna muihin oppikouluihin ja suomalaisuutta korostavaa, mikäli tarkastellaan juhlatoimikunnan pöytäkirjoja ja juhlaulkaisujen esipuheita, sillä norssit kokivat oppikoulunsa merkittäväksi osaksi Suomen sivistyshistoriaa. Myös juhlaulkaisun arvosteluissa Normaalilyseota pidettiin ainutlaatuisena suomalaisessa sivistyshistoriassa. Siitä huolimatta *Kasvatusopillisen aikakauskirjan* arvostelija Eino Salokas ei pedagogina pitänyt koulun historiikkaa kovinkaan kiinnostavana, sillä julkaisun historiikkiosio ei sisältänyt juuri mitään opettajakandidaattien harjoittelun historiasta Normaalilyseossa.⁶⁹

Riemujuhla viikonlopun ohjelmasta muodostui suomalaisuutta korostava. Jo pelkästään pääjuhla-iltojen pitäminen lokakuun kolmantena lauantaina painotti suomalaisuutta, sillä tuolloin vietettiin maan kouluissa heimopäivää. Kiuasmaa toteaa tutkimuksessaan, että heimopäivää alettiin viettää lokakuun kolmantena lauantaina kansa- ja oppikouluissa lukuvuodesta 1927–1928 heimotunteen ylläpitämiseksi. Heimoaate vahvistui oppikouluissa 1930-luvulla entisestään, sillä koulujen opettajakunnissa oli Akateemisessa Karjala-Seurassa (AKS) vaikuttaneita henkilöitä.⁷⁰

Lauantaiaamuna jumalanpalvelukseen marssittiin koululta Johanneksen kirkkoon Suomen ja Normaalilyseon lipuin varustetun vartion johdolla. Kirkon edustalla hulmusivat siniristiliput ja kirkko oli koristeltu lilja- ja laakerikasvein. Suomalaisuutta henkivän koristelun lisäksi jumalanpalvelus päätettiin isänmaallisuutta korostavaan *Isänmaan virteen*.⁷¹ Jumalanpalveluksen jälkeen norssit kokoontuivat Helsingin messuhalliin päiväjuhlaan, jonka ohjelma oli suomalaishenkinen. Päiväjuhlassa kuultiin Jean Sibeliuksen *Partiolaismarssi*, *Venematka*, *Sydämeni laulu* ja *Metsämiehen laulu* sekä Yrjö Kilpisen *Lippulaulu*. Päiväjuhla päätettiin *Maamme*-lauluun.⁷²

Suomalaisuutta korostava ohjelma jatkui sunnuntaina, jolloin keskipäivällä pidettiin muistotaulun paljastustilaisuus kouluhallituksen talossa eli entisessä Normaalilyseon ja Alkeisopiston koulutalossa. Tilaisuudessa esitettiin Fredrik Paciuksen säveltämä *Suomen laulu*.⁷³ Muistotauluun oli kaiverrettu muun muassa neljä säettä Paavo Cajanderin kirjoittamasta juhla-kantaatista, jonka Cajander oli runoillut 1870-luvun kielitaistelun aikana Helsingin Suomalaisen Alkeisopiston perustamisjuhlaan:⁷⁴

Ja pelastukseks isänmaan
Varansa kansa kantoi,
Ja rikas uhras aarteitaan
Ja köyhä ropon s' antoi⁷⁵

⁶⁹ Salokas 1937, 298–300; Lauri, Työlampun ääressä, *Opettajain lehti* 44/1937, 763.

⁷⁰ Kiuasmaa 1982, 301.

⁷¹ Norssi – perinteiden koulu, HS, 17.10.1937.

⁷² Osanottokortti, painetut kutsu- ja ohjelmakortit, Vuoden 1937 riemujuhlan asiakirjat Hg:2, Muut asiakirjat, Hna, KA.

⁷³ Osanottokortti, painetut kutsu- ja ohjelmakortit, Vuoden 1937 riemujuhlan asiakirjat Hg:2, Muut asiakirjat, Hna, KA.

⁷⁴ Irja Maliniemi, Runo 'Suomalaisen Alkeisopiston vihkiäisissä', *Veikko* 2/1937–38, 21; Suomalaisen Normaalilyseon riemujuhla muodostui valtavaksi kulttuurijuhlaksi, *Veikko* 3/1937–38, 87.

⁷⁵ Suomalaisen Normaalilyseon riemujuhla muodostui valtavaksi kulttuurijuhlaksi, *Veikko* 3/1937–38, 87.

Vaikuttaa siltä, että muistotaulun paljastamisella norssit halusivat osoittaa, että suomenkielisen oppikoulun perustaminen Helsinkiin oli ollut Suomen kansan tahto. Lisäksi muistotaululla juhlistettiin puolivuosisadan takaista kielitaistelun voittoa, siis suomenkielisen Normaalilyseon siirtämistä Hämeenlinnasta Helsinkiin Alkeisopiston taloon.

Riemujuhla muodostui myös ulkopuolisten näkökulmasta suomalaiseksi kulttuurijuhlaksi, sillä esimerkiksi *Helsingin Sanomat*, *Suomen sosialidemokraatti* ja *Uusi Aura* pitivät uutisoinnissaan riemujuhlaa suomalaisena kulttuurijuhlana.⁷⁶ *Helsingin Sanomat* arvioi lauantaipäivän juhlallisuuksien muodostuneen ”[...] suomalaisen kulttuurin ja hengenviljelyksen mieleenpainuvaksi juhlaksi [...]”⁷⁷.

Riemujuhlan ohjelma ei osoittanut vain norssin hengen suomalaisuutta, vaan myös elitistisyyttä. Juhlan aikana kasvatettiin oppilaiden sosiaalista pääomaa lujittamalla eri ikäpolvien välisiä ystävyysuhteita lukuisin eri tavoin. Esimerkiksi konventti piti juhlakokouksen riemujuhlasunnuntain iltana. Juhlakonventtiin osallistui myös laaja joukko Normaalilyseon konventin ulkojäseniä. Kokouksessa eri ikäpolvet palkitsivat toisiaan. Konventin ulkojäseniä palkittiin konventin ansiomerkein ja konventin johto sai riemujuhlatoimikunnan ansiomerkkejä. Lisäksi kokouksessa pohdittiin, miten opetusharjoittelijoihin ja heidän tunteisiinsa tulisi suhtautua.⁷⁸ Riemujuhlaviikonlopun aikana oppilaiden harrastuspiirit olivat järjestäneet omat näyttelynsä koulussa vierailevaa juhlaväkeä varten.⁷⁹ Riemujuhla jatkui yläluokkien oppilaiden ja muutamien entisten oppilaiden osalta vielä maanantaina, jolloin yläluokat kokoontuivat kuulemaan luentoja juhlasaliin. Luentoja oli peräti viisi ja ne käsittelivät yksittäisiä tieteellisiä kysymyksiä lääketieteestä aina humanistisiin tieteisiin.⁸⁰

Norssin hengen elitistisyydestä kertoo myös se, että riemujuhlan aikana kerättiin suuri määrä stipendirahaa. Ennen riemujuhlaa Normaalilyseon rehtori F. A. Heporauta kirjoitti *Veikko*-lehdessä stipendirahojen riittämättömyydestä. Heporauta vetosi koulun entisiin oppilaisiin, jotta Normaalilyseolla olisi riemujuhlan jälkeen stipendirahastot, jonka koroista voisi maksaa tuntuvia apurahoja. Tällöin Heporaudan mukaan tuettaisiin niitä norsseja, joiden taloudellinen kohtalo oli ollut kovempi.⁸¹ Riemujuhlassa kerättiin sitoumuksia stipendirahastoihin yli 400 000 markan edestä.⁸² Riemujuhlan

⁷⁶ Norssi – perinteiden koulu, HS, 17.10.1937; Normaalilyseon riemujuhlan, *Uusi Aura*, 17.10.1937; Suomalaisen Normaalilyseon 50-vuotisriemujuhla oli suuri kulttuuritapaus, *Suomen sosialidemokraatti*, 17.10.1937.

⁷⁷ Norssi – perinteiden koulu, HS, 17.10.1937.

⁷⁸ Jussi, Juhlakonventti, *Veikko* 3/1937–38, 91.

⁷⁹ Helsingin Suomalainen Normaalilyseo 1937–38, 4, Vuosikertomukset (1925–1950) Db:3, Vuosikertomukset, Hna, KA; JE oy, Vapaiden harrastusten saavutukset, *Veikko* 3/1937–38, 93.

⁸⁰ Esitelmätilaisuuden ohjelma, painetut kutsu- ja ohjelmakortit, Vuoden 1937 riemujuhlan asiakirjat Hg:2, Muut asiakirjat, Hna, KA; Korpus, Ulkocivisten esitelmätilaisuus, *Veikko* 3/1937–38, 92.

⁸¹ F. A. Heporauta, Normaalilyseon stipendirahastot, *Veikko* 1/1937–38, 4–5.

⁸² Normaalilyseon riemujuhlan stipendirahastot, *Veikko* 3/1937–38, 88.

omaan stipendirahastoon kerättiin yli 220 000 markkaa.⁸³ Stipendirahastoihin kerätyllä summalla olisi voinut kattaa koulun kaikkien oppilaiden lukuvuosimaksut vuodeksi. Sitoumukset olivat arvoltaan samaa kokoluokkaa kuin Helsingin Suomalaisen Yhteiskoulun entisten oppilaiden tekemät lahjoitukset omalle koululleen Yhteiskoulun 50-vuotisjuhlassa vuonna 1932.⁸⁴ Norssien lahjoitusten kokoluokkaa voidaan pitää yllättävän suurina, sillä Klinge toteaa muistelmissaan, etteivät norssit ole koskaan olleet edustettuna yhtä vahvasti talouselämän eliitissä kuin edellä mainitut yhteiskoululaiset.⁸⁵

4.2 Onnitellut

Norssit pitivät kouluun maan parhaana oppikouluna ja merkittävänä osana Suomen sivistyshistoriaa, mutta muut oppikoulut suhtautuivat Normaalilyseoon kaksijakoisesti, mikä näkyy sen riemujuhlassa vastaanottamista onniteluista. Vain seitsemäsosa oppikouluista koki Normaalilyseon onnittelemisen arvoiseksi, vaikka Yleisradio lähetti suorana pääjuhlan messuhallista onniteluineen.⁸⁶ Ruotsinkieliset oppikoulut onnitelivat suhteellisesti tarkasteltuna selvästi vähemmän kuin suomenkieliset koulut.

Taulukko 1 Normaalilyseon saamat onnitellut muilta oppikouluilta ja niiden suhde oppikoulujen määrään lukuvuonna 1937–1938			
	Normaalilyseota onnitelleet oppikoulut 1937	Koko maan oppikoulut lukuvuonna 1937–1938	Suhde (%)
Suomenkielisiä	29	175	16,6
Ruotsinkielisiä	3	43	7,0
Yhteensä	32	218	14,7
Lähde: Kirjalliset onnitellut ja sähkösanomat, Vuoden 1937 riemujuhlan asiakirjat Hg:2, Muut asiakirjat, Hna, KA; Oppikoulut lukuvuosina 1909–1938, Tilasto 188, STV 1939.			

Onniteluista voidaan päätellä, mitä muut oppikoulut ajattelivat Normaalilyseon edustavan. Koska vain seitsemäsosa muista oppikouluista onniteli Normaalilyseota, voidaan tulkita, etteivät muut oppikoulut pitäneet sitä erityisenä oppikouluna. Suomen ja ruotsinkielisten välinen ero onniteluissa kertoo

⁸³ Suomalaisen Normaalilyseon riemujuhlan tilikirja, Raha-asiat, Vuoden 1937 riemujuhlan asiakirjat Hg:2, muut asiakirjat, Hna, KA.

⁸⁴ Juhlatoimikunnan puheenjohtajan kiertokirje norssille 6.10.1937, kiertokirjeitä ja erilaisia luetteloita, Vuoden 1937 riemujuhlan asiakirjat Hg:2, muut asiakirjat, Hna, KA. Yhteiskoululaisten keräämä summa ilmaistaan kirjeessä epämääräisesti useina satoina tuhansina.

⁸⁵ Klinge 2012, 129.

⁸⁶ Radio-ohjelmat, US, 16.10.1937.

sen, että ruotsinkieliset eivät tienneet juhlasta tai pitivät Normaalilyseon henkeä liian suomalaismielisenä, jonka vuoksi koulua ei tahdottu onnitella. Jälkimmäistä väitettä tukee se, ettei onnitelleiden kolmen ruotsinkielisen oppikoulun joukossa ollut Normaalilyseon viereistä ruotsinkielistä yhteiskoulua Läröverket för gossar och flickoria, jonka ohitse norssit marssivat riemujuhlan aikana jumalanpalvelukseen Johanneksen kirkkoon.

Oppikoulut eivät pitäneet Normaalilyseota erityisenä oppilaitoksena, mutta korkeakoulut tunnustivat sen erityisyyden. Helsingin yliopiston rehtori K. R. Brotherus esitti Messuhallissa onnittelupuheenvuoron.⁸⁷ Suomen teknillisen korkeakoulun rehtori Hjalmar Brotherus ja Turun yliopiston rehtori Einar W. Juva saapuivat onnittelemaan Normaalilyseon rehtoria riemujuhlavastaanotolle.⁸⁸ Lisäksi riemujuhlaan saapui opettajakunnan edustajia Jyväskylän kasvatustieteiden korkeakoulusta ja Kauppar korkeakoulusta.⁸⁹ Åbo Akademin rehtori kieltäytyi kutsusta vedoten juhlan aikana pidettävään konsistorin kokoukseen. Åbo Akademi tunnusti Suomalaisen Normaalilyseon osuuden Suomen sivistyshistoriassa vain merkittävänä latinakouluna onnittelemalla juhlivaa oppikoulua latinankielisellä sähkösanomalla.⁹⁰

Oppilaitosten suhtautuminen oli ristiriitaista, mutta valtiovallan suhtautuminen Normaalilyseoon oli yksiselitteisempää. Tasavallan presidentti Kyösti Kallio saapui messuhallin juhlatilaisuuteen *Porilaisten marssin* saattelemana ja A. K. Cajander esitti valtioneuvoston ja tasavallan presidentin puolesta onnittelut juhlivalle oppikoululle.⁹¹ Valtion korkein johto ja suomenkielinen akateeminen eliitti halusivat olla osa suomalaista kulttuurijuhlaa. Ne tunnustivat läsnäolollaan Normaalilyseon olevan hengeltään suomalainen ja merkittävä osa suomalaista sivistyshistoriaa. Eliitin läsnäolo ja heidän puheenvuoronsa, jotka siirsivät suomalaisuusaatetta eteenpäin maata tulevaisuudessa rakentaville sukupolville, lisäsivät Normaalilyseon riemujuhlan eliittihenkisyyttä.

⁸⁷ Suomalaisen Normaalilyseon riemujuhla muodostui valtavaksi kulttuurijuhlaksi, *Veikko* 3/1937–38, 80.

⁸⁸ Suomen teknillisen korkeakoulun rehtorin kirje 11.10.1937, Kirjeenvaihtoa, Vuoden 1937 riemujuhlan asiakirjat Hg:2, Muut asiakirjat, Hna, KA; Turun yliopiston rehtorin kirje 11.10.1937, Kirjeenvaihtoa, Vuoden 1937 riemujuhlan asiakirjat Hg:2, Muut asiakirjat, Hna, KA; Suomalaisen Normaalilyseon onnitelijoiden lista, kirjalliset onnittelut ja sähkösanomat, Vuoden 1937 riemujuhlan asiakirjat Hg:2, Muut asiakirjat, Hna, KA. Juvan osallistumista selittää osittain se, että hän oli toiminut Normaalilyseon historiallisten aineiden yliopettajana vuosina 1927–1928. Normaalilyseon yliopettajan paikalta hän siirtyi Turun yliopiston kotimaisen ja yleisen historian professoriksi. *Joki* 1937, 117–118.

⁸⁹ Jyväskylän kasvatustieteiden korkeakoulun rehtorin kirje 11.10.1937, Kirjeenvaihtoa, Vuoden 1937 riemujuhlan asiakirjat Hg:2, Muut asiakirjat, Hna, KA; Kauppar korkeakoulun rehtorin kirje, Kirjeenvaihtoa, Vuoden 1937 riemujuhlan asiakirjat Hg:2, Muut asiakirjat, Hna, KA.

⁹⁰ Åbo Akademin rehtorin kirje 11.10.1937, Kirjeenvaihtoa, Vuoden 1937 riemujuhlan asiakirjat Hg:2, Muut asiakirjat, Hna, KA; Åbo Akademin (Academia Aboensiksen) sähkösanoma 16.10.1937, kirjalliset onnittelut ja sähkösanomat, Vuoden 1937 riemujuhlan asiakirjat Hg:2, Muut asiakirjat, Hna, KA.

⁹¹ Norssi – perinteiden koulu, HS, 17.10.1937.

5. Pysyvä suomalaisuus, kukoistava elitismi

Norssin henki oli murrotilassa vuosina 1935–1937. Vanhemmille norssisukupolville se määrittäi vielä vahvasti suomalaisuusaatteen kautta. Kun Normaalilyseon riemujuhlassa kokoonnuttiin juhlimaan omaa vanhaa koulua ja 1880-luvun kielitaistelun voittoa heimopäivänä vuonna 1937, entisten oppilaiden suunnittelema ohjelma korosti suomen kieltä, suomalaista kulttuuria ja itsenäistä isänmaata. Aikalaiset tulkitsivat juhlan ja norssin hengen suomalaiseksi. Riemujuhla muodostui suomalaisuusaatteen viimeiseksi renessanssiksi. Suomalaisuusaate pysyi osana norssin henkeä vuosina 1935–1937, vaikka aatetta ei kannatettu enää yhtä aktiivisesti konventin jäsenten keskuudessa kuin vanhempien norssisukupolvien joukossa.

Normaalilyseon konventtiluokille syntyi poikkeuksellisen elitistinen henki vuosina 1935–1937. Konventin toiminta aktivoitui aiemmista vuosista, mistä osoituksena oli esimerkiksi säännöllisesti ilmestyneen painetun *Veikko*-lehden perustaminen ja norssin takkien hankkiminen. Aktiivisen toiminnan ansiosta oppilaiden sosiaalinen pääoma kasvoi konventin tapahtumissa ja harrastuskerhoissa, joissa opiskelijoiden ystävyysuhteet lujittuivat. Riemujuhlan aikana elitistinen henki nousi kukoistukseensa, kun vanhemmat norssisukupolvet siirsivät juhlassa sosiaalista pääomaansa nuoremmille norseille, jopa alaluokkalaisille, jotka muutoin näyttäivät jääneen vaille norssin henkeä. Riemujuhlan onnittelusta on havaittavissa, että tasavallan korkein johto, akateeminen eliitti ja osa oppikouluista tunnustivat Normaalilyseon erityiseksi osaksi suomalaista sivistyshistoriaa ja näin ollen hengeltään elitistiseksi.

Kun oppikouluyhteisöä tarkastellaan norssin hengen kautta, se ei vaikuta niin eheältä kuin Kiuasmaa on tutkimuksessaan väittänyt. Norssit pyrkivät erottautumaan muista oppikoululaisista niin juhlapuheissa kuin pukeutumisessa. Konventin vapaiden harrastusten ansiosta Normaalilyseon oppilaille oli paremmat mahdollisuudet kerryttää sosiaalista pääomaa koulussa kuin monien muiden oppikoulujen oppilaille. Normaalilyseon riemujuhlassa saamien onnittelujen myötä voidaan todeta, että oppikouluyhteisö oli jakaantunut kieliriidan jälkeen syvästi. Riidan kompromissiratkaisusta huolimatta norssit korostivat voimakkaasti suomalaisuuttaan riemujuhlassa. Tulevaisuudessa voisi tutkia lisää oppikoulujen epäyhtenäisyyttä 1930-luvun kieliriidan aikana ja erityisesti sitä, kuinka aktiivisesti oppikoulujen oppilaat lopulta osallistuivat kieliriitaan.

Lähdeluettelo

1. Lähteet

Julkaisemattomat alkuperäislähteet

Kansallisarkisto, Helsinki (KA)

- Helsingin normaalilyseon arkisto (Hna)
 - Konventin asiakirjat, Konventin asiakirjoja Hc:3, 1870–1940.
 - Muut asiakirjat, Vuoden 1937 riemujuhlan asiakirjat Hg:2, 1934–1937.
 - Vuosikertomukset, Vuosikertomukset (1925–1950) Db:3, 1925–1950.

Lähdejulkaisut ja asiakirjakokoelmat

Helsingin kaupungin tilastollinen vuosikirja 30 (HKTV 1937). Toim. Bruun, Otto & Jalo, Margit. Helsingin kaupungin tilastollinen vuosikirja. Helsingin kaupungin tilastotoimisto, Helsinki 1937.

Suomen tilastollinen vuosikirja 1939 (STV 1939). Toim. Kovero, Martti. Suomen tilastollinen vuosikirja. Tilastollinen päätoimisto, Helsinki 1940.

Rydman, Ernst: *Suomalaisen Normaalilyseon Konventin puheenjohtajien Perinnekirja, aloitettu vuonna 1937*. Toim. Mäki, Lasse. Helsingin normaalilyseon lukion oppilaskunta, Helsinki 2013.

Aikalaiskirjallisuus

Toim. Finne, Jalmari; Joki, Esko & Waltari, Mika: *Helsingin Suomalainen Normaalilyseo 1887–1937 – juhla-julkaisu*. Otava, Helsinki 1937.

Joki, Esko: Opettajamatrikkeli. *Helsingin Suomalainen Normaalilyseo 1887–1937 – juhla-julkaisu*. Toim. Finne, Jalmari; Joki, Esko & Waltari, Mika. Otava, Helsinki 1937.

Toim. Karilas, Tauno: *Norssin valitut kaskut*. Werner Söderström Osakeyhtiö, Helsinki 1937.

Salokas, Eino: Kirjallisuutta, Helsingin Suomalainen Normaalilyseo 1887–1937 – juhla-julkaisu. *Kasvatusopillinen aikakauskirja LXXIV* (8/1937). Toim. Kallio, Niilo. Suomen kasvatusopillinen yhdistys, Helsinki 1937.

Streng, Adolf: *Latinalais-suomalainen sanakirja*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 1933.

Waltari Mika: Suomalaisen Normaalilyseon vaiheita – historiikkia ajoista 1867–1887–1937. *Helsingin Suomalainen Normaalilyseo 1887–1937 – juhla-julkaisu*. Toim. Finne, Jalmari; Joki, Esko & Waltari, Mika. Otava, Helsinki 1937.

Sanoma- ja aikakauslehdet

Helsingin sanomat, Helsinki 1937 (HS).

Nuorten lukemisto, Helsinki 1937.

Opettajain lehti, Helsinki 1937.
Suomen kuvalehti, Helsinki 1937 (SK).
Suomen sosialidemokraatti, Helsinki 1937.
Uusi Aura, Turku 1937.
Uusi Suomi, Helsinki 1937 (US).
Veikko, Helsinki 1935–1937.

Kuvat

Helsingin suomalaisen normaalilyseon II-luokka 1926. 1926. Valokuva. 9 x 12. Helsingin kaupunginmuseon kuva-arkisto.

2. Tutkimuskirjallisuus

Arola, Pauli: Oppilasitsehallinnon pitkä marssi – Koulukokeilu Helsingin Normaalilyseossa 1910–1939. *Esseitä historiallis-yhteiskunnallisesta kasvatuksesta 2* (2/2004). Toim. Löfström, Jan; Rantala, Jukka & Salminen, Jari. Historiallis-yhteiskuntatiedollisen kasvatuksen tutkimus- ja kehittämiskeskus, Helsinki 2004.

Gluschkoff, Jaana: *Murtuva säätyvalta, kestävä eliitti – Senaattori Lennart Gripenbergin sukupiiri ja sääty-yhteiskunnan muodonmuutos*. Bibliotheca Historica 112. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki 2008.

Kaarninen, Mervi: Oppikoulu yhteiskunnan rakentajana. *Valistus ja koulunpenkki – Kasvatus ja koulutus Suomessa 1860-luvulta 1960-luvulle*. Toim. Heikkinen, Anja & Leino-Kaukiainen, Pirjo. Suomen kasvatuksen ja koulutuksen historia II. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2011.

Keskinen, Jarkko & Teräs, Kari: Sosiaalinen pääoma ja luottamus – miten tehdä näkymätön voimavara näkyväksi. *Luottamus, sosiaalinen pääoma, historia*. Toim. Keskinen, Jarkko & Teräs, Kari. Historia mirabilis 5. Turun historiallinen yhdistys, Turku 2008.

Kiuasmaa, Kyösti: *Oppikoulu 1880–1980, Oppikoulu ja sen opettajat koulujärjestyksestä peruskouluun*. Kustannusosakeyhtiö Pohjoinen, Oulu 1982.

Klinge, Matti: *Kadonnutta aikaa löytämässä*. Siltala, Helsinki 2012.

Meinander, Henrik: *Tasavallan tiellä: Suomi kansalaissodasta 2010-luvulle*. Schildts & Söderströms, Helsinki 2012.

Siivonen, Ville: Rakenteellisen sosiaalisen pääoman tasapainomalli. *Sosiologia* 42 (3/2005). Westermarck-seura, Tampere 2005.